

görs på många ställen, och görs mest explicit i Nils Orviks bidrag Samlingens ende norske deltagare svär här i den svenska kyrkan och uttrycker vad som enligt den gängse svenska liturgin måste betraktas som djupt kätterska tankar om neutralitetens livskraft. Det fina i denna kråksång är att Orvik ställer upp ett antal krav på en torvärdig neutralitetspolitik och testar mot både 1940 års Skandinavien och mot dagens.

Särskilt bör här också Stellan Bojeruds uppsats framhållas. Hans efterforskningar visar här upp resultat i form av en redogörelse för det tyska fälttåget i Norge 1940 som också utvärderar och gör upp med den gängse uppfattningen att det rörde sig om en förutbestämd tysk seger.

Man kan inte räkna fram "resultatet" i ett fälttåg eller ett krig med hjälp av organisationstabeller. Moral, initiativkraft och tur måste vägas in, vilket framgår i Bojeruds bidrag. Berättandet flyter, explicita slutsatser dras och de träd som kunnat skymma skogen är förvisade till notapparaten. Ett antal kartor hade dock i hög grad underlättat översiktligheten.

Sammanfattningsvis rekommenderas *Urladdning* varmt. Man behöver inte vara fackman för att uppskatta den, samtidigt som den aldrig är trivial. Jag ser fram emot nästa volym i serien, även om jag inte håller med om allt som skrivits i denna så har den givit både underhållning och nya kunskaper — och det är ingen dålig kombination.

INGELA BLOMBERG:

Biologisk mångfald

En utrotad växt eller djur kommer aldrig tillbaka. De är borta för all framtid. I Sverige finns i dag 63 däggdjursarter. Av dessa är 22 hotade. I hela världen finns en kvarts miljön olika växtarter. Drygt 19 000 är sällsynta eller hotade.

Natruskyddsföreningens årsbok: **Biologisk mångfald**. SNF 1990

Mellan 5 och 10 växt- och djurarter försvinner varje dag.

Natruskyddsföreningens förre ordförande Per Wramner antyder i bokens förord att artutrotningen är ett bortglömt

miljöproblem. Det är i någon mening korrekt. Massmedia har förvisso stärkt sin miljöbevakning, men intresset fokuseras fortfarande kring de traditionella miljöproblemen. Skadebilden är komplex, liksom de ekologiska sambanden. Olika miljöproblem samverkar och det är därför svårt att överblicka de fulla konsekvenserna. Den bild massmedia förmedlar är ofta grovt förenklad.

Alla vet att utsläpp till luft och vatten och förändrad markanvändning på olika sätt hotar jordens levande organismer. Trots detta är rapporterna om den pågående artutrotningen sparsamma. I de fall hoten uppmärksammas är det oftast

frågan om "massmediala" djur. Det är lättare att skapa uppmärksamhet kring stora och exotiska djur, än små ointressanta kryp.

Naturskyddsföreningens årsbok förmedlar ett viktigt budskap. Den biologiska mångfalden måste skyddas. Det kompromisslösa budskapet känns påfrestande. Men det finns inga marginaler. Skeendet är definitivt. En utrotad art finns inte mer.

Bokens bedövande vackra bilder förstärker budskapet och lyckas samtidigt åskådliggöra innebörden av begreppet biologisk mångfald. Vackra doftande blomsterängar och mjuka storögda rådjurskid. Men även myllrande myror och slemmiga brännmaneter. Jag fångas av bilderna på djur som redan har utrotats, exempelvis dronten och garfågeln.

Någon kanske invänder. Ända sedan tidens början har växt- och djurarter utvecklats. Arter har försvunnit och nya har utvecklats. Detta är en naturlig process. Det är sant. Jag tror inte heller någon vill hindra denna naturligt fortgående process. Det som måste hindras – eller åtminstone hejdas – är den mycket snabba utplåning av arter som just nu pågår. Upp-

skattningar visar ett ungefär en art om året har försvunnit under de senaste 200 miljoner åren. Ibland har det gått fortare, ibland långsammare. Nu försvinner lågt räknat 2 000 arter om året. Per Wramner skriver: "Vi är den första och den enda art som har förmågan att utrota alla livsformer på jorden – inklusive oss själva".

Vi kan inte överblicka artutrotningens långsiktiga konsekvenser. Det finns ingen formel för hur den biologiska mångfalden skall se ut. Vi måste besinna vårt ansvar.

Den sakrala tonen i Naturskyddsföreningens årsbok känns besvärande men samtidigt berättigad.

Årsboken hade mått bra av en uppstramning. Samma ödesmättade budskap upprepas om och om igen. Om Naturskyddsföreningens ambition är att skapa vanmakt har de lyckats. Boken inriktas på mål istället för medel. Jag hade uppskattat ett vidare perspektiv. Jag är övertygad om att det hade gått att lägga flera aspekter – inte minst juridiska – på problemen. Det kompromisslösa budskapet tränger tyvärr undan alla prioriteringsresonemang. Även om det känns olustigt, så kan vi tvingas att göra prioriteringar. Årsboken ger inga svar.